2012 ЙИЛ — МУСТАҲКАМ ОИЛА ЙИЛИ

Куч — адолатда

2011 йил,
8 декабрь,
пайшанба
№ 48 (354)

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳуқуқий газетаси | http://www.oliysud.uz | 1998 йил 29 августдан чиқа бошлаган.

БИЗНИНГ ЙЎЛИМИЗ — ДЕМОКРАТИК ИСЛОҲОТЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ ВА МОДЕРНИЗАЦИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИ ИЗЧИЛ ДАВОМ ЭТТИРИШ ЙЎЛИДИР

Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 19 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси

Ассалому алайкум, азиз ватандошлар!

Қадрли дўстлар!

Шу кунларда биз мамлакатимизнинг янги тарихидаги қутлуғ сана — мустақил, суверен ва демократик Ўзбекистон Республикасини барпо этиш йўлида мустаҳкам пойдевор бўлиб келаётган Асосий Қонунимиз — Конституциямиз қабул қилинганининг 19 йиллигини кенг нишонламоқдамиз.

Аввалambор, мана шу муҳташам залда тўпланган сиз, азизларни, сизларнинг тимсолингизда бутун халқимизни ушбу улуғ айём билан чин қалбимдан муборакбод этиш ва шу имкониятдан фойдаланиб, барчангизга самимий ҳурмат ва эҳтиромимни изҳор этиш менга улкан мамнуният бағишлайди.

Том маънодаги тарихий бу санани ҳар сафар байрам қилар эканмиз, Конституциямиз — Асосий Қонунимиз қабул қилиниши билан биз Ўзбекистон келажагини, янгитдан барпо этилаётган давлатимизнинг чуқур мазмуни, маъно ва моҳиятини, сиёсий, иқтисодий, гуманитар ва маънавий тараққиётнинг, юртимиз қиёфасини, унинг халқаро ҳамжамиятдаги ўрни ва нуфузини тубдан ўзгартириб юборган мамлакатимизни ислоҳ этиш ва модернизация қилишнинг пировард мақсадларини аниқ-равшан белгилаб олганимизни ҳақли равишда юксак баҳолаймиз.

Агарки мухтасар қилиб айтадиган бўлсак, Конституциямизнинг ҳеч нарса билан ўлчаб, баҳолаб бўлмайдиган беқиёс аҳамияти ва тарихий ролини биринчи навбатда биз учун мутлақо янги бўлган миллий давлатчилик ва унинг ижтимоий-сиёсий тизимини яратиш, демократик тамойиллар асосига қурилган сиёсий ва иқтисодий тизимни шакллантириш учун зарур бўлган ҳуқуқий пойдеворни айнан Асосий Қонунимиз белгилаб берганида кўрамиз.

Иккинчидан. Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси ва бошқа асосий халқаро ҳужжатларнинг принципиал қоидаларини ўзида мужассам этган ҳолда, Конституциямиз инсон ҳуқуқ ва манфаатлари, унинг эркинликлари давлат манфаатларидан устунлигини мустаҳкамлади, одамларимиз учун муносиб ҳаёт шароити яратишни ўзининг туб мақсади этиб белгилади, ижтимоий адолат тамойилларини эълон қилди.

Учинчидан. Конституциямиз қонун устуворлиги, унинг барча фуқаролар учун тенглигини ва шунингдек, давлат ҳокимиятининг қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига бўлинишининг ҳуқуқий принципини белгилаб берди, уларнинг мустақиллиги, мустақил ҳокимият тармоғи сифатида ривожланишини кучайтиришга, демократик давлатнинг асосий ҳал қилувчи шарти бўлган ҳокимиятлар ўртасида ўзаро тийиб туриш ва манфаатлар мувозанатининг самарали механизмини шакллантиришга қаратилган қонуний негизни яратди.

Тўртинчидан. Конституциямиз хилма-хил фуқаролик жамияти институтларининг шаклланиши ва ривожланиши, сиёсий партияларнинг эркин фаолияти, кўппартиявийлик тизимининг шаклланиши ва ривожланиши учун ҳуқуқий база яратди, сайлов тизимининг асосий тамойил ва механизмларини тасдиқлади, сайлов эркинлиги, одамларимизнинг ўз хоҳиш-иродасини билдириш эркинлиги кафолатларини, ҳар қайси инсоннинг ҳокимиятнинг вакиллик органларига сайлаш ва сайланиш, фуқароларнинг давлат ва жамият ишларини бошқаришда иштирок этиш ҳуқуқини мустаҳкамлади.

Бешинчидан. Миллий истиқлол ғоясини ва умумбашарий қадриятларнинг энг яхши жиҳатларини ўзида мужассам этган ҳолда, Конституциямиз миллий анъаналаримиз, она тилимиз, халқимизнинг бебаҳо қадриятлари ва маданий меросини тиклашни таъминлади, инсоннинг маънавий камол топиши ва ҳар томонлама уйғун ривожланиши учун зарур шарт-шароитлар яратди.

Олтинчидан. Конституциямиз миллий, кўпукладли иқтисодиётимиз асосларини мустаҳкамлади, ўзини оқламаган, бутунлай касодга учраган марказлашган маъмурий-тақсимот тизимидан эркин бозор иқтисодиётига қатъият билан ўтиш учун шароит яратиб, хусусий мулкнинг устуворлигини ўрнатди.

Еттинчидан. Асосий Қонунимиз миллий хавфсизлик ва мудофаа органлари тизимининг шаклланиши ва самарали фаолият кўрсатиши, ўзининг ҳам ички, ҳам ташқи сиёсатини давлатимиз, халқимизнинг олий манфаатлари, эл-юртимизнинг фаровонлиги ва хавфсизлигидан келиб чиққан ҳолда мустақил белгилайдиган мамлакатимизнинг халқаро муносабатларнинг тенг ҳуқуқли субъекти сифатидаги мақомининг ҳуқуқий асосларини белгилаб берди.

Конституциямизда муҳрлаб қўйилган тамойил ва қоидалар асосида мамлакатимизда тўлақонли, самарали амал қиладиган қонунчилик ва ҳуқуқий база яратилди. Бир сўз билан айтганда, Асосий Қонунимиз ҳуқуқий давлат қуриш йўлига ўтишимизнинг пойдеворини қуриб берди.

Шу борада мамлакатимизни ислоҳ этиш ва модернизация қилиш жараёнларининг изчиллиги ва босқичма-босқичлиги, биз танлаган тадрижий тараққиёт йўли, биз учун номақбул бўлган, "шок терапияси" деб аталган ислоҳотларни асоссиз равишда тезлаштиришнинг турли шаклларидан воз кечганимиз, четдан қарз олиш сиёсатининг пухта ўйлангани ва эҳтиётлик билан амалга оширилгани, мамлакатимизнинг тарихий, миллий ва анъанавий ўзига хос хусусиятларини ҳар томонлама ҳисобга олганимизни таъкидлаш муҳим, албатта.

Ўйлайманки, орадан йиллар, неча ўн йиллар ўтади, лекин ҳаётимизда ҳар томонлама синовдан ўтган, "Янги уй қурмай туриб, эскисини бузманг", "Ислоҳот ислоҳот учун эмас, аввало инсон учун" деган қоида ва тамойиллар ўзининг ўткир аҳамияти ва долзарблигини ҳеч қачон йўқотмайди, десам, айни ҳақиқатни айтган бўламан.

Биз танлаб олган ва машҳур беш тамойилга асосланган тараққиёт моделининг нақадар тўғри экани сиёсий ва иқтисодий тизимни демократлаштириш, умуман, мамлакатимиз ҳаётидаги туб ўзгаришлар, Ўзбекистоннинг истиқлол йилларидаги жадал ривожланиши мисолида ўзининг амалий тасдиғини топмоқда.

Ўтган давр мобайнида биз эришган марралар ҳақида гапирар эканмиз, ҳеч шубҳасиз, кўпчиликнинг ҳайрати ва ҳавасини уйғотадиган натижалар, яъни ялпи ички маҳсулотимиз ҳажмининг, аҳоли реал иш ҳақи ва даромадларининг юксак ўсиш суръатларини; иқтисодиётимиздаги туб таркибий ўзгаришлар ва мамлакатимизда ишлаб чиқариш ўзлаштирилган мутлақо янги, рақобатдош маҳсулотларнинг жаҳон бозорига чиқарилаётганини; юртимиз қиёфасини бутунлай ўзгартираётган иншоотлар ва ишлаб чиқариш корхоналари, ижтимоий объектлар ва турар-жой биноларини барпо этиш бўйича кенг миқёсдаги бунёдкорлик ишларини; таълим-тарбия, соғлиқни сақлаш ва аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш соҳаларида қўлга киритаётган улкан ютуқларимизни ёрқин мисолларда кўриш ва англаш қийин эмас.

Ана шундай беқиёс ўзгаришларнинг амалий, ҳаётий натижаси сифатида юртимизда болалар ва оналар ўлими кескин қисқаргани, аҳолининг ўртача умр кўриш даражаси ҳозирги кунда собиқ СССР ҳудудидаги энг юқори кўрсаткичлардан бирига — 73 ёшга, аёлларимиз ўртасида эса 75 ёшга етганининг ўзи, ўйлайманки, ҳеч кимни, аввалambор, шу юртда яшаётган одамларни бефарқ қолдирмайди, албатта.

Ҳали-бери давом этаётган жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози туғдираётган муаммоларга қарамасдан, Халқаро валюта фонди томонидан таъкидланганидек, Ўзбекистон дунёдаги саноқли мамлакатлар қаторида сўнгги 5 йил мобайнида ялпи ички маҳсулотнинг ўртача 8,5 фоизга тенг бўлган йиллик ўсишини таъминлаб келаётгани, жорий йилда ушбу кўрсаткич 8,3 фоиздан кам бўлмаслиги бизнинг алоҳида эътиборга сазовор энг катта ютуқларимиздан биридир.

Ўтган йиллар давомида Ўзбекистонимиз, юртимизни янгилаш ва модернизация қилиш йўлида биз қўлга киритган ва дунё тан олаётган мана шундай ютуқ ва марралар, ҳеч шубҳасиз, барчамизга, бутун халқимизга фахру ғурур бағишлаши табиийдир.

Шу билан бирга, биз мамлакатимизда барқарор ривожланадиган эркин иқтисодиётга асосланган очиқ ҳуқуқий демократик давлат қуриш ва инсон, унинг манфаатлари, ҳуқуқ ва эркинликлари сўзда эмас, амалда энг олий қадрият бўлган, жаҳонда ҳурмат-эътибор қозонган жамиятни шакллантиришга қаратилган узоқ ва машаққатли йўлнинг фақат бир қисмини босиб ўтганимизни ўзимизга яхши тасаввур этишимиз зарур.

Шуни унутмаслигимиз лозимки, биз XXI асрда, интеллектуал қадриятлар устувор бўлган асрда, глобаллашув жараёнлари шиддатли тус олаётган ва жаҳон бозорида рақобат тобора кучайиб бораётган асрда яшамоқдамиз.

Бир ҳақиқатни ҳеч қачон эсимиздан чиқармаслигимиз даркор. Бундай замонда, бундай шароитда эришилган ютуқларга маҳлиё бўлмасдан, ҳаволанишга берилмасдан, тез ўзгариб бораётган дунё билан ҳамқадам бўлиб яшаш, вужудга келган вазиятни ҳушёр ақл-идрок билан баҳолаш, юз бериши мумкин бўлган хавф-хатарларнинг олдини олишга қодир бўлган мамлакатгина муваффақият қозониши мумкин.

Ўйлайманки, 2010 йил ноябрь ойида Олий Мажлисимиз — Парламентимиз томонидан қабул қилинган Мамлакатимизда демократик ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси моҳият-эътибори билан Ўзбекистонимиз яқин ва узоқ истиқболда ўз олдига қўяётган юксак мақсадларга эришишнинг амалий стратегияси сифатида хизмат қилаётганини мамнуният билан таъкидлаш ўринлидир.

Бу ҳақда сўз юритганда, аввало конституциявий ислоҳотларни давом эттириш, мамлакатимизда амалга оширилаётган ўзгаришларнинг қонунчилик, ҳуқуқий ва норматив базасини чуқурлаштириш ва кенгайтиришнинг ҳар томонлама пухта ўйланган дастурини амалда жорий этишни назарда тутамиз. Ушбу дастур, биринчи навбатда, давлат ва жамият қурилиши соҳасида; суд-ҳуқуқ тизимида; фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш соҳасида; сайлов қонунчилигини янада демократлаштириш; фуқаролик жамияти институтларини шакллантириш ва ривожлантириш ва ниҳоят, мамлакатимизда олиб борилаётган бозор ислоҳотлари ва бозор инфратузилмасининг самарадорлиги ва таъсирчанлигини ошириш соҳасидаги ўзгаришларни ўз ичига олади.

Мамлакатимизни демократлаштириш ва модернизация қилиш бўйича концепцияда ўз ифодасини топган ислоҳотлар бир-икки йилга эмас, балки ўнлаб йилларга мўлжалланган ҳал қилувчи муҳим вазифа эканини биз албатта яхши англаймиз.

Бу дастур ўз маъно-мазмуни билан бугунги кунда олдимизда турган энг юксак мақсад бўлмиш — мамлакатимизни ривожланган демократик давлатлар қаторига кўтариш, халқимиз учун муносиб турмуш шароити яратишга қаратилган эзгу ишларимизни ўзида мужассам этиб, жамиятимиз учун давр синовидан ўтган яккаю ягона тўғри йўл, деб қабул қилишимиз зарур.

Азиз ватандошлар!

Айни шундай буюк мақсадларни ўз олдимизга қўяр эканмиз, бугунги куннинг энг муҳим ва долзарб вазифаси — Концепцияда ва уни амалга ошириш стратегиясида ўз ифодасини топган олижаноб мақсадлар барча-барча юртдошларимиз учун ҳаёт мазмуни ва амалий интилишларга айланиб боришини истардим.

Соддароқ қилиб айтганда, саховатли Ўзбекистон заминида яшаётган ҳар қайси одам мамлакатимизда олиб борилаётган ва кўзда тутилаётган барча ислоҳотлар аввалambор унинг манфаати, унинг оиласи ва фарзандлари учун, шу юртнинг фаровонлиги ва тараққиёти учун амалга оширилаётганини аниқ-равшан англаб етиши ниҳоятда муҳим аҳамият касб этади. Бунинг учун ҳаммамиз ўз устимизда ишлашимиз, аввало, ҳуқуқий маданият, ҳуқуқий онгимизни юксалтиришимиз, сиёсий фаоллигимиз ва фуқаролик масъулиятимизни оширишни бугунги кунда олдимизда турган энг муҳим вазифалардан бири сифатида қабул қилишимиз даркор. Чунки, онги, тафаккури, эътиқоди мустаҳкам бўлган, ўз мустақил фикри билан яшаётган одамни чалғитиб ҳам, кимлардир хоҳлаган томонга оғдириб ҳам бўлмайди.

(Давоми иккинчи бетда)

"Ўзбекистон" халқаро анжуманлар саройида 7 декабрь куни Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинган куннинг ўн тўққиз йиллигига бағишланган тантанали йиғилиш бўлиб ўтди. Унда давлат ва жамоат арбоблари, фан, маданият ва санъат намояндалари, пойтахт жамоатчилиги, мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган хорижий давлатларнинг элчихоналари ва халқаро ташкилотлар ваколатхоналари вакиллари иштирок этди.

ЭРКИН ВА ФАРОВОН ҲАЁТИМИЗНИНГ ҲУҚУҚИЙ КАФОЛАТИ

Йиғилишни Тошкент шаҳар ҳокими вазифасини бажарувчи Р.Усмонов очди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат мадҳияси янграйди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов тантанали йиғилишда маъруза қилди.

Давлатимиз раҳбари юртимизда амалга оширилаётган изчил ислоҳотлар Конституциямиздаги тамойиллар ва қоидаларнинг амалдаги ифодаси эканини алоҳида таъкидлади. Биз танлаган йўл — бугун халқаро ҳамжамият томонидан тан олинган тараққиётнинг "ўзбек модели"ни босқичма-босқич амалга ошириш жараёнида эришаётган барча ютуқларимиз, ҳаётимизга янгича мазмун бағишлаётган ислоҳотлар Конституциямиз қоидаларига тўла мосдир.

Бу йил Ватанимиз мустақиллигининг йигирма йиллигини кенг нишонладик. Халқимиз истиқлол йилларида эришаётган бетимсол ютуқларда Президентимиз Ислом Каримов раҳбарлигида ишлаб чиқилган Ўзбекистон Республикаси Конституциясида белгиланган тамойиллар мустаҳкам ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилмоқда. Зеро, Бош қомусимиз ўзининг мазмун-моҳияти билан инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат барпо этиш, инсон ҳуқуқлари устуворлигини, тинчлик ва тотувликни таъминлаш каби юксак мақсадларга эришишнинг муҳим кафолатидир.

Президентимиз Ислом Каримов ташаббуси билан 2011 йил — Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили деб эълон қилинган эди. Бу борада махсус давлат дастури ишлаб чиқилиб, изчил амалга оширилмоқда.

Мазкур дастур асосида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни янада ривожлантириш, қулай бизнес муҳитни яратиш, жамиятимизда хусусий мулк аҳамиятини тубдан ошириш, иқтисодиётда давлатнинг аралашувини камайтиришга қаратилган комплекс чора-тадбирлар бажарилди. Тадбиркорларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини муҳофаза қилишнинг ҳуқуқий асослари такомиллаштирилди.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик бугун мамлакатимиз иқтисодиёти таянчи, халқимиз фаровонлигининг муҳим кафолатига айланди. Ички бозорни рақобатбардош ва сифатли маҳсулотлар билан тўлдириш, янги иш ўринлари яратиш, аҳоли даромадларини кўпайтиришда мазкур соҳанинг ўрни ва аҳамияти кундан-кунга ошиб бораётгани бунга мисолдир.

Президентимиз Ислом Каримов кириб келаётган янги — 2012 йилни мамлакатимизда **"Мустаҳкам оила йили"** деб эълон қилишни таклиф этди. Давлатимиз раҳбарининг бу таклифи йиғилганлар томонидан гулдурос қарсаклар билан қўллаб-қувватланди.

Тантанали маросим санъат усталари ва ёш ижрочиларнинг байрам концерти билан якунланди.

ЎзА.

ВАТАНИМИЗНИНГ ЮКСАК МУКОФОТЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

Президентимиз Ислом Каримов 7 декабрь куни Оқсаройда бир гуруҳ юртдошларимизга Ватанимизнинг юксак мукофотларини топширди

Энг улуғ ва энг азиз байрамимиз — Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг 20 йиллиги арафасида Президентимиз Ислом Каримовнинг фармонларига мувофиқ юртимиз тараққиётига катта ҳисса қўшган, мамлакатимиз иқтисодий салоҳиятини юксалтириш, эл-юртимиз тинчлиги ва осойишталигини янада мустаҳкамлашда ўрнак ва намуна кўрсатган, жамиятимизнинг ижтимоий-иқтисодий, илмий-техник ва маънавий-маърифий ҳаётида алоҳида эътиборга сазовор бўлган бир гуруҳ юртдошларимиз давлат мукофотлари — фахрий унвон, орден ва медаллар билан тақдирланган эди.

Оқсарой қароргоҳида 7 декабрь куни ана шу юксак мукофотларни тантанали топшириш маросими бўлди.

— Конституциямиз байрами арафасида ўз фидокорона ва ибратли меҳнати билан давлатимизнинг юксак мукофотларига сазовор бўлган сиз, азизларни чин қалбимдан табриклаб, шу мукофотларни топшириш мен учун катта шарафдир, — деди Ислом Каримов. — Бугун сизларни самимий қутлар эканман, сизнинг тимсолингизда Ватанимизнинг тараққиёти ва равнақи, куч-қудратини ошириш, унинг халқаро майдонда обрў-эътиборини юксалтириш, тинчлик-осойишталикни сақлаш ва мустаҳкамлаш йўлида, бир сўз билан айтганда, кўп қиррали ҳаётимизнинг турли тармоқларида ўзининг ҳалол ва самарали меҳнати билан ўрнак бўлиб келаётган, истеъдоди, илмий ва ижодий фаолияти билан мамлакатимизда ном қозонган давлат мукофотлари билан тақдирланган барча ватандошларимизни ҳам ғойибона бағримга босиб муборакбод этгандай ўзимни ҳис қиламан.

(Давоми учинчи бетда)

БИЗНИНГ ЙЎЛИМИЗ — ДЕМОКРАТИК ИСЛОҲОТЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ ВА МОДЕРНИЗАЦИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИ ИЗЧИЛ ДАВОМ ЭТТИРИШ ЙЎЛИДИР

Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 19 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси

(Давоми. Бошланиши биринчи бетда)

Бу ҳақиқатни барчамиз, аввало, бугун ҳаётга кириб келаётган ёшларимиз яхши англаб олганига ишонаман. Қолаверса, бундай қараш, бундай ёндашув билан яшаш биз барпо этаётган ҳуқуқий давлатнинг энг муҳим таркибий қисми, жамиятимизни ўзгартириш ва янгилашнинг асосий шартидир, десак, асло муболаға бўлмайди.

Албатта, бугунги кунда ушбу йўналишда давлат ва жамоат ташкилотлари, ноҳукумат тузилмалар томонидан, маърифат идоралари, мактабларимиз, мамлакатимизнинг барча таълим муассасалари тарафидан кўп ишлар қилинмоқда. Лекин шуни ҳам тан олиш керакки, бу ишларнинг миқёси, савияси, сифати ва энг асосийси, самарадорлиги замон талабларига тўлиқ жавоб бермайди.

Бу масаланинг яна бир муҳим томони борки, унга алоҳида тўхталиб ўтиш ўринли, деб биламан.

Ҳеч кимга сир эмас, бугунги кунда мустақилликка, мана шу ёруғ кунларга эришиш йўлида кечирган синов ва машаққатларни, истиқлолимизнинг маъно-мазмунини сохталаштиришга қаратилган турли ҳаракатлар тобора ортиб бораётганини кўриш, кузатиш қийин эмас.

Аввало, собиқ совет ҳудудида эски мустабид тузумни кўрмаган, бу ҳақда етарли маълумотга эга бўлмаган ёшларга нисбатан турли сохта талқин ва уйдирмаларни ишлатиб, уларнинг онгида кечаги совет даврини қўмсаш туйғуси ва кайфиятини уйғотишга қаратилган уринишлар намоён бўлмоқда.

Бундай ҳаракатларда совет империяси бўлмиш собиқ Иттифоқнинг пароканда бўлишини табиий-қонуний ва мантиқий ҳол деб баҳоламаслик, бунинг сабабини авваламбор бу тизимнинг сиёсий, иқтисодий, мафкуравий асосларининг ноқобиллигида кўрмаслик ҳолатлари яққол кўзга ташланмоқда.

Шу борада яна бир масалага урғу беришимиз зарур.

Бугунги замоннинг талаблари, тараққиёт суръатларини янада тезлаштириш вазифалари, биринчи навбатда, ҳали-бери давом этаётган жаҳон молиявий-иқтисодий инқирозини енгиш зарурати интеграциялашув жараёнларини янада кенгайтириш каби ўткир масалаларни кун тартибига қўяётганини биз яхши англаймиз. Яъни, давлатлар ўртасидаги савдо-иқтисодий ва инвестицион алоқалар, товар алмашиш йўлидаги чегара ва божхона тўсиқларини олиб ташлаш ҳозирги кунда нақадар долзарб аҳамиятга эга эканини тасаввур қилиш қийин эмас.

Шу муносабат билан бир муҳим нарсадан доим сезгир бўлишимиз даркор. Яъни, интеграциялашув жараёнларини кўзлаб, шу мақсадда турли давлатлараро бирлашмаларни ташкил қилиш бўйича сўз юритганда, айтиш керакки, бундай бирлашмалар вақти келганда тобора сиёсий тус олиб бориши ва бундай ҳолат бирлашма аъзоларининг бошқа хорижий мамлакатлар билан алоқалари ва ҳамкорлигига салбий таъсир ўтказиши мумкин.

Бу ҳақда гапирганда, мамлакатимиз тараққиётининг ҳозирги босқичида яқин ва ўрта истиқболга мўлжалланган, иқтисодиётимиз ва унинг етакчи тармоқларини тубдан модернизация ва диверсификация қилишга қаратилган замонавий юксак технологиялар ва инновацияларни жалб этиш дастурини амалга ошириш энг муҳим устувор йўналишдир.

Биз учун ғоят муҳим бўлган бу масалани ҳал этиш йўлида ҳамкорлик қилишга тайёр бўлган барча шерикларимиз билан, уларнинг қаерда жойлашганидан қатъи назар, алоқаларимизни янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш вазифаси айнан шу мақсадга бўйсундирилиши керак.

Бунинг учун биз бугун олиб бораётган, мамлакатимизда энг қулай инвестицион иқлимни ташкил қилишга, манфаатдор томонларга узоқ муддатли ва ишончли имтиёз ҳамда преференциялар беришга қаратилган сиёсатни давом эттиришга тайёрмиз. Бундай сиёсатни амалга ошириш учун кимнингдир рухсатини олиш эмас, аввало, Ўзбекистонимиз манфаатини кўзда тутишимиз талаб қилинади.

Азиз юртдошларим, юқорида зикр этилган фикрларни умумлаштириб, айтмоқчиман: тарихни асло орқага қайтариб бўлмайди. Бизнинг халқимиз, кейинги йигирма йил давомида воянга етган навқирон авлодимиз ҳозирги вақтда эртанги келажагимизга катта ишонч билан қарамоқда ва ўз танлаб олган йўлидан ҳеч качон — мен такрор айтаман — ҳеч качон ортга қайтмайди.

Ҳурматли дўстлар!

Бундан роппа-роса бир йил олдин Конституция кунига бағишланган мажлисда мамлакатимизда одатга айланган анъанани давом эттириб, 2011 йилга "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили" деб ном беришга қарор қилган эдик.

Жорий йилга айнан шундай ном беришни маъқул топганимизнинг асосий сабаб ва омиллари ҳақида жамоатчилигимиз, халқимиз яхши хабардор.

Лўнда қилиб айтадиган бўлсак, аввало, биз танлаган ва мақсад қилиб қўйган замонавий демократик давлат қуриш, халқимизнинг ҳаёт даражасини муносиб босқичга кўтариш, бозор муносабатларига асосланган эркин иқтисодиётга ўтиш учун хусусий мулк устуворлигини тан олиш ҳисобидан тараққий топаётган мамлакатлар тажрибасини инобатга олган ҳолда, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликка кенг йўл очиб бериш — юқорида зикр этилган мақсадларга эришишнинг узвий бир қисмидир.

Шуни таъкидлаш лозимки, Конституциямизда муҳрлаб қўйилган мақсад, принцип ва қоидаларни амалга ошириш учун кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасини изчил ривожлантириш масаласи биз мустақилликка эришган дастлабки даврдан бошлаб давлатимизнинг устувор вазифаси даражасига кўтарилгани барчамизга маълум.

Бундай сиёсатни, чуқур ўйланган ва узоқни кўзлаган дастурларни амалга ошириш натижасида бу соҳа юртимизда нафақат қайтадан шакилланди, балки унинг мустаҳкам пойдевори яратилди. Энг муҳими, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик мамлакатимиз ялпи ички маҳсулоти таркибида ҳал қилувчи тармоққа, ижтимоий фаол аҳолимизнинг катта қисмини қамраб олган соҳага айланди. Ҳозирги вақтда — шунга урғу бериб айтмоқчиман — иш билан банд аҳолимизнинг 74 фоиздан ортиғи айнан шу соҳада меҳнат қилаётгани бунинг яққол тасдиғидир.

Бугунги кунда дунё иқтисодиёти ва халқаро бозор талаблари тез суръатлар билан ўзгариб бораётгани, уч йил олдин бошланган жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, кўзга кўринган кўпгина экспертларнинг прогнозлари бўйича яна давом этиши, янги тўфон ва зарбалар юз бериши мумкинлигини инобатга оладиган бўлсак, бундай синовларнинг олдини олиш мақсадида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожига янада катта эътибор бераётганимизнинг сабаби яққол аён бўлади.

Бунинг устига, бугун замоннинг ўзи, жаҳон бозорида рақобат ғоят кескинлашиб, авжига чиқаётгани ва тобора шафқатсиз тус олаётгани кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг амалий ҳаётимизда янада кенг ўрин эгаллаши, бу соҳа учун янги имконият, имтиёз ва преференциялар яратиб бериш ва унинг ривожини янги босқичга кўтариш масалалари мутлақо бошқача маъно-мазмун топишини ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда.

Шу нуқтаи назардан қараганда, аҳолимизни иш билан таъминлаш, унинг даромадларини янада ошириш, қисқача айтганда, барқарор ҳаётимизни янада мустаҳкамлашдек ўта долзарб масалаларни ҳал қилишда алоҳида ўрин эгаллаб бораётган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожига янги туртки бериш, бу соҳа олдида турган тўсиқларни бартараф қилиш бугунги ва эртанги кунимиз учун нечоғли катта аҳамиятга эга экани тўғрисида гапириш ортиқча, деб ўйлайман.

Айни шундай мураккаб муаммоларнинг ечимини топиш ҳақида бош қотирар эканмиз, 2011 йилга "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили" деб ном берганимиз нақадар долзарб эканини ва бу йўналиш яқин ва узоқ келажагимизда, ҳеч шубҳасиз, ҳал қилувчи ўрин эгаллашига амин бўлишимиз табиийдир.

Энди жорий йилда бу соҳада амалга оширган ишларимиз ҳақида қисқача гаплашиб олишни ўринли, деб биламан.

Ҳаммамиз тушунамизки, йил якуни билан бу йўналишда қабул қилган дастуримизнинг ижроси ҳақида, бу масалага дахлдор бўлган давлат идоралари, ижтимоий ва нодавлат ташкилотлар шу борада қандай ҳисса қўшганлари ва бу соҳада биз нималарга эришаётганимиз ҳақида атрофлича хулоса чиқариш вақти келади, албатта.

Мен, бугунги фурсатдан фойдаланиб, сизларнинг рухсатингиз билан бу масаланинг фақат икки йўналишига эътибор қаратишни зарур деб ҳисоблайман. Яъни, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳаси тараққиётининг суръат ва самарадорлигини янада ошириш мақсадида қабул қилинган қонунлар, фармон ва қарорлар асосида берилган янги имтиёз ва преференциялар, қулайликлар, бир сўз билан айтганда, бу йўналишни янги босқичга кўтариш бўйича қилинган амалий ишлар ҳақида ва бу тадбирлар туфайли эришган натижаларимиз тўғрисида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман.

Бу ҳақда гапирганда, аввало, кичик бизнес субъектларини улар давлат рўйхатига олинган пайтдан бошлаб дастлабки режали солиқ текширувларидан ўтказмаслик муддати 2 йилдан 3 йилга узайтирилгани, барқарор ўсиш суръатлари ва рентабелликни таъминлаган субъектларни текширишдан ўтказиш мутлақо тақиқланганини қайд этиш лозим.

Шулар қаторида давлат ва назорат органларининг тадбиркорлик субъектлари молия-хўжалик фаолиятига аралашувини кескин қисқартириш масаласи йил давомида доимий эътиборимиз марказида бўлганини кўп мисолларда кўриш мумкин.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари учун ягона солиқ тўлови ставкаси 7 фоиздан 6 фоизга туширилгани, янги ташкил этилаётган кичик корхоналарни рўйхатдан ўтказиш пайтидаги ва ундан кейинги тартиб-қоидаларни янада соддалаштириш бўйича амалга оширилган чора-тадбирлар бу борада муҳим аҳамият касб этганини таъкидлаш ўринлидир.

Айтиш керакки, бугунги кунда ўз хусусий ишини очмоқчи бўлган тадбиркорлар 2 кун давомида тегишли рухсат олиш имкониятига эга бўлиб, бу муддат ривожланган давлатлардаги мавжуд мезонларга ҳар томонлама мос келади. Энг муҳими, тегишли ташкилотга бориб, эшикма-эшик юришга бутунлай барҳам берилиб, "битта дарча" тамойили жорий этилгани кўпчилик тадбиркорлар учун айни муддао бўлмоқда.

Шу билан бирга, кичик бизнес субъектларини давлат харидларига кенг жалб этиш механизми йўлга қўйилиб, бу ишлар Ўзбекистон товар-хомашё биржасида электрон савдолар орқали олиб борилаётгани алоҳида эътиборга сазовордир.

Кичик бизнес субъектлари ишлаб чиқараётган маҳсулотларни сотиш ҳажми ўтган давр мобайнида қарийб 2 баробар кўпайиб, 600 миллиард сўмни ташкил этгани, зарур хомашё ресурсларини қўшиб ҳисоблаганда, бу кўрсаткич 2 триллион 800 миллиард сўмдан ошгани ана шундай тадбирлар натижасидир. Яна шуни қайд этиш лозимки, айни шу механизмни тадбиқ этганимиз туфайли 13 миллиард сўмдан ортиқ бюджет маблағини тежашга эришилди.

Бугунги кунда биз кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда фақат савдо-сотиқ, майда ҳунармандчилик билан чекланиб қолмасдан, биринчи навбатда замонавий технология ва асбоб-ускуналар асосида саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган, ички ва ташқи бозордаги ўзгаришларга тез мослашадиган хусусий тадбиркорлик соҳасини тараққий эттиришга алоҳида аҳамият бермоқдамиз.

Жорий йилнинг 9 ойи давомида тижорат банклари томонидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига 3 триллион 200 миллиард сўм миқдорида кредит ажратилиб, уларнинг учдан бир қисмидан кўпроғи замонавий асбоб-ускуналар харид қилиш учун берилгани айниқса эътиборлидир.

Ана шу давр, яъни жорий йилнинг 9 ойи давомида ушбу йўналишда қарийб 100 миллион АҚШ доллари миқдорида маблағ ўзлаштирилганининг ўзи бугунги кунда кичик бизнеснинг салоҳияти ва қиёфаси тобора ўзгариб бораётганининг далилидир.

Шу борада амалга оширилган чора-тадбирлар туфайли кичик корхоналарнинг экспорт ҳажми 2011 йилнинг ўзида 2 миллиард АҚШ долларидан ошиши, уларнинг ялпи экспортдаги улуши эса 16,3 фоизга етиши кутилмоқда.

Бундай салмоқли кўрсаткичларни авваламбор соҳани замонавий ускуна ва технологиялар билан жиҳозлаш, ушбу тармоқда меҳнат қилаётган ишчи-муҳандисларнинг малакаси, кичик бизнес ва хусусий корхона эгаларининг ишбилармонлик маҳорати тобора ошиб бораётганининг ёрқин намоёни сифатида қабул қилиш ўринли бўлади.

Мазкур соҳанинг ривожланиши билан чамбарчас боғлиқ бўлган муҳим масалалардан яна бири — бу жорий йилда юртимизда яратилган қарийб 1 миллионга яқин иш ўрнининг 610 мингдан зиёди ёки 64 фоизи айнан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ҳисобидан ташкил этилгани, ҳеч шубҳасиз, бу тармоқ, такрор айтаман, Ўзбекистон учун энг долзарб масалалардан бири бўлмиш аҳолини иш билан банд қилишда етакчи ўрин эгаллаб бораётганининг яққол тасдиғидир.

Ўтиб бораётган йилда амалга оширилган бундай кенг кўламли ишлар ҳақидаги фикрларни яна давом эттириш мумкин. Буларнинг амалий натижаси сифатида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг мамлакатимиз ялпи ички маҳсулотидаги улуши ҳозирги вақтда — шунга алоҳида эътибор беришингизни сўрайман — 54 фоизни ташкил этишининг ўзи, ўйлайманки, кўп нарсани англатади.

Азиз юртдошлар!

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг мамлакатимиз тараққиётида, авваламбор, халқимиз учун муносиб ҳаёт барпо этиш, олдимизда турган мураккаб ва масъулиятли вазифаларни амалга ошириш борасида қандай ҳал қилувчи ўрин ва таъсирга эга бўлиб бораётганига бугун амалий ҳаётимизда ҳар қадамда гувоҳ бўлмоқдамиз. Ва бу соҳа эртанги кунимиз, истиқболимизнинг ҳақиқатан ҳам мустаҳкам пойдеворига айланиб, янада ривожланиб бориши аниқ ва муқаррардир.

(Давоми учинчи бетда)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ СЕНАТИНИНГ ҚАРОРИ

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн тўққиз йиллиги муносабати билан амнистия тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн тўққиз йиллиги муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимномасига мувофиқ, инсонпарварлик тамойилига амал қилиб, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 80-моддаси 10-бандига ва 93-моддаси 23-бандига асосан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

1. Қуйидаги маҳкумлар жазодан озод қилинсин (ушбу Қарорнинг 8-бандида кўрсатилган чеклашларни ҳисобга олган ҳолда);

а) аёллар;

б) жиноят содир этган вақтда 18 ёшга тўлмаган шахслар;

в) 60 ёшдан ошган эркаклар;

г) чет давлат фуқаролари.

2. Эҳтиётсизлик орқасида жиноят содир этган шахслар, шунингдек, ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноят содир этганлиги учун биринчи марта ҳукм қилинган шахслар жазодан озод қилинсин.

3. Биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлари, шунингдек, ушбу Қарор кучга киргунга қадар бир йилдан ошмаган муддат ичида қонунда белгиланган тартибда жазони ўташга тўсқинлик қиладиган оғир касалликка чалинган деб топилган шахслар (жавобгарликни оғирлаштирадиган ҳолатларда қасддан одам ўлдириш жиноятини содир этганлар бундан мустасно) жазодан озод қилинсин.

4. Озодликдан маҳрум қилиш жазосига ҳукм қилиниб, ўталмай қолган жазо муддати икки йилдан кўп бўлмаган, ҳукми ушбу Қарор эълон қилинган кунга қадар қонуний кучга кирган маҳкумлар (жавобгарликни оғирлаштирадиган ҳолатларда қасддан одам ўлдириш жиноятини содир этганлар бундан мустасно) жазодан озод қилинсин.

5. Тақиқланган ташкилотлар фаолиятидаги иштироки, улар таркибида тинчлик ва хавфсизликка қарши ёки жамоат хавфсизлигига қарши жиноятлар содир этганлиги учун биринчи марта озодликдан маҳрум қилишга ҳукм этилиб, тузалиш йўлига қатъий ўтган шахслар жазодан озод қилинсин.

6. Озодликдан маҳрум қилиш жазосига ҳукм қилиниб, ушбу Қарор эълон қилинган кунга ўталмай қолган жазо муддати уч йилдан кам бўлган шахслар манзил-колонияга ўтказилсин.

7. Ушбу Қарорнинг 1 ва 2-бандларида қайд этилган шахслар томонидан содир этилган жиноятлар тўғрисидаги барча ишлар тугатилсин.

8. Татбиқ этилмасин:

а) ушбу Қарорнинг амал қилиши — узоқ муддатга ёки умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазосига ҳукм қилинган; ўта хавфли рецидивист деб топилган; жиноий уюшма таркибида жиноят содир этган; жазони ўташ тартибини мунтазам равишда бузаётган шахсларга; шунингдек, ўлим жазоси афв этиш тартибида озодликдан маҳрум қилиш жазосига алмаштирилган шахсларга;

б) ушбу Қарор 1-бандининг амал қилиши — ўта оғир жиноят содир этган шахсларга;

в) ушбу Қарор 1-4, 6 ва 7-бандларининг амал қилиши — тақиқланган ташкилотлар фаолиятидаги иштироки, улар таркибида тинчлик ва хавфсизликка қарши ёки жамоат хавфсизлигига қарши жиноятлар содир этганлиги учун судланган шахсларга;

г) ушбу Қарор 4-6-бандларининг амал қилиши — муқаддам амнистия бўйича жазодан озод бўлган ва яна қасддан жиноят содир этган шахсларга.

9. Сенатнинг тегишли қўмита ва комиссиялари ушбу амнистия акти қўлланилиши тартиб-таомилларида жамоатчилик назорати ва очиқ-ошкоралик амалга оширилишида депутатлар корпусининг бевосита иштирокини таъминласин.

10. Ушбу Қарор амалга оширилиши юзасидан масъуллик Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси зиммасига юклатилсин.

11. Ушбу Қарор эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради ва уч ой мобайнида ижро этилиши лозим.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг Раиси **И. СОБИРОВ**

Тошкент шаҳри,
2011 йил 5 декабрь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ СЕНАТИНИНГ ҚАРОРИ

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг раисини сайлаш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

1. Бўритош **Мустафоев** Ўзбекистон Республикаси Олий судининг раиси этиб сайлансин.

2. Ушбу Қарор қабул қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг Раиси
И. СОБИРОВ

Тошкент шаҳри,
2011 йил 6 декабрь.

БИЗНИНГ ЙЎЛИМИЗ — ДЕМОКРАТИК ИСЛОҲОТЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ ВА МОДЕРНИЗАЦИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИ ИЗЧИЛ ДАВОМ ЭТТИРИШ ЙЎЛИДИР

Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 19 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси

(Давоми. Бошланиши биринчи, иккинчи бетларда)

Табиийки, Ўзбекистонимизда мазкур соҳанинг ривожланиши учун астойдил ҳаракат қилаётган барча бизнес эгалари, шу тармоқда ўрнини топиб, ўз оиласи учун муносиб яшаш шароитини яратаётган, фаровон ҳаёт сари қадам қўяётган инсонлар айни шу йўлдан ҳеч қачон қайтмайди, десам, ўйлайманки, барчангиз бу фикрга қўшиласиз.

Шу борада яна бир муҳим хулоса.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожидан манфаатдор бўлган мулк эгалари, жамиятимизнинг суянчи ва таянчига айланиб бораётган, ўрта синф деб ном олган бу ижтимоий қатлам ўз уйи, ўз мулкини ҳимоя қилиш, бунинг учун юртимизда тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлашнинг қанчалик муҳим эканини ҳар томонлама англаб, ҳал қилувчи куч сифатида майдонга чиқиши эртанги кунимизнинг янада ёруғ бўлишига ишонч бағишлайди.

Фурсатдан фойдаланиб, ушбу соҳада фаолият юритаётган, ўзини шу замин, шу диёрнинг чинакам юртпарвари деб биладиган, ҳаётимизда тинчлик ва осойишталик, аҳиллик ва ҳамжиҳатликни сақлашга улкан ҳисса қўшиб келаётган барча инсонларга чин қалбимдан самимий ҳурматимни билдириш ва уларга янги-янги омадлар тилашни ўзим учун ҳам қарз, ҳам фарз деб биламан.

Муҳтарам ватандошлар!

Энди сизлар билан кириб келаётган янги — 2012 йилга ном бериш ҳақида фикр алмашиб, бир қарорга келишимиз лозим.

Аввало, ҳар қайси йилга ном беришдан асосий мақсад — бутун халқимиз, жамиятимизнинг орзу-ният ва интилишларини ифода этадиган, эртанги кунимизнинг равнақига хизмат қиладиган энг устувор йўналишни аниқ белгилаб олиш ва уни амалга ошириш учун бор куч ва имкониятларимизни сафарбар этишдан иборат эканини яна бир бор англаб олишимизни истардим.

Албатта, ижтимоий ҳаётимизда бир-биридан муҳим, бир-биридан зарур вазифалар кўплигини ҳаммамиз яхши тушунамиз. Шулар қаторида бугунги кунда энг долзарб, эл-юртимиз, аввало, инсон манфаатларини биринчи ўринга қўядиган ҳар томонлама муҳим йўналишни аниқлаб олиш бу борада алоҳида аҳамиятга эга.

Ҳеч кимга сир эмас, бу дунёда ҳар қайси инсон вояга етиб, касб-ҳунарга эга бўлиб, ҳаётда ўз ўрни ва келажагини аниқлаб, оила қуришни истайди.

Онгли яшайдиган ҳар бир одам яхши англайдики, бу ёруғ оламда ҳаёт бор экан, оила бор. Оила бор экан, ҳаёт абадийлиги, бебаҳо неъмат бўлмиш фарзанд бор. Фарзанд бор экан, одамзот ҳамиша келажагини ўйлаб, эзгу орзу ва интилишлар билан яшайди.

Бугунги кунда биз ҳеч кимдан кам бўлмайдиган демократик давлат, халқимиз учун озод ва фаровон ҳаёт қуриш мақсадлари билан яшар эканмиз, оила институтини янада мустаҳкамлаш, бу борада олиб бораётган ишларимизни янги босқичга кўтариш алоҳида аҳамият касб этади.

Буларнинг барчасини инобатга олган ҳолда, сизларнинг рухсатингиз билан, кириб келаётган янги — 2012 йилга юртимизда **"Мустаҳкам оила йили"** деб ном беришни таклиф этаман.

Янги йилга мана шундай ном беришимиз, азал-азалдан халқимиз учун муқаддас бўлмиш оилани ҳаётимиз таянчи ва суянчи, жамиятимизнинг ҳал қилувчи асосий бўғини деб қабул қилишимиз замирида, ҳеч шубҳасиз, жуда катта маъно-моҳият мужассам. Чунки, оила соғлом экан — жамият мустаҳкам, жамият мустаҳкам экан — мамлакат барқарор. Буни исботлаб, тасдиқлаб беришнинг ҳеч қандай ҳожати йўқ.

2012 йилга "Мустаҳкам оила йили" деб ном беришимиз муносабати билан давлат идоралари, нодавлат ва ижтимоий ташкилотлар, хайрия жамғармалари билан биргаликда ишлаб чиқилиб қабул қилинадиган дастурда айни шундай эзгу тушунча, орзу-интилишларимиз ўз ифодасини топиши лозим.

Бу ҳақда гапирганда, аввало, мамлакатимизда оила институтини ривожлантириш ва такомиллаштириш бўйича янгитдан қабул қилинадиган қонун, қоида ва нормаларда бугунги ва эртанги кунимизнинг талаблари акс этиши, амалдаги қонун ҳужжатларига зарур ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш, бу масалага жамиятимизнинг эътиборини янада кучайтириш кўзда тутилаётганини таъкидлаш керак.

Иккинчидан, барчамиз яхши тушунамиз, мустаҳкам оила ва бахтли турмуш аввалламбор оила қурадиган ёшларнинг ўзига, уларнинг ақл-заковати, маънавий фазилатларига, оила, жамият олдидаги ўз бурчи ва масъулиятини чуқур англаб етишига боғлиқ.

Бу ҳақиқатни ҳеч ким инкор этолмайди. Лекин, энди пайдо бўлган, катта умид билан ҳаётга қадам қўяётган ёш оилани моддий ва маънавий жиҳатдан кенг қўллаб-қувватлаш, уларга кўмак, имтиёз ва имкониятлар яратиб бериш, аввало, уй-жой билан таъминлаш — буларнинг барчаси учун нафақат ота-оналар, биринчи навбатда давлат ва жамиятимиз масъулдир, десак, айни ҳақиқатни айтган бўламиз.

Албатта, бугунги кунда юртимизда ёш оилаларга кўрсатилаётган эътибор ва ғамхўрлик ҳақида кўп гапириш мумкин. Шу билан бирга, холисона тан олишимиз даркор — ана шундай саъй-ҳаракатларимизни изчил давом эттириш, қаерда бўлмасин, марказда, шаҳар ёки қишлоқ жойларда бўладими, эзгу мақсадларимизнинг ҳар томонлама тасдиғини кўриш учун ҳали жуда кўп ишларни амалга оширишимиз керак.

Шу ҳақда гапирар эканмиз, бу масъулиятли вазифаларни муваффақиятли адо этиш биринчи навбатда давлат идораларининг раҳбарлари, кенг жамоатчилигимиз, турли ижтимоий тузилмаларнинг ташаббуси ва амалий ҳаракатларига боғлиқ экани барчамизга аён бўлиши даркор.

Учинчидан, "мустаҳкам оила" деган ғоянинг ҳаётимиздаги амалий ифодасини кўришда, ҳеч шубҳасиз, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идораси сифатида ном қозонган маҳалла тизимининг ўрни ва таъсири беқиёсдир. Бунинг исботини бугун ҳар қадамда кўраётганимизни таъкидлаб ўтишни истардим.

Ҳақиқатан ҳам, бундай ноёб ижтимоий тузилма ҳозирги кунда "Маҳалла — халқ виждони" деган юксак таърифга ҳар тарафлама муносиб бўлиб бормоқда.

Айниқса, ёш оилани ҳаётнинг турли тўфонларидан асраш, унинг мустаҳкам оёққа туриб олиши учун елкадош бўлиш, бу борада зарур кўмак, маслаҳат кўрсатишда маҳалланинг роли ва аҳамиятини ҳеч нарса билан қиёслаб бўлмайди.

Ўйлайманки, қабул қилинадиган дастурда маҳалла идорасининг жамиятимиздаги, кундалик ҳаётимиздаги моҳиятини кенгайтириш ва нуфузини янада ошириш масалаларига алоҳида аҳамият бериш ўринлидир.

Тўртинчидан, оилани янада мустаҳкамлаш ҳақида сўз юритар эканмиз, мен бу масаланинг яна бир муҳим жиҳатига эътиборингизни қаратмоқчиман. Оила олдида турган вазифаларни ҳар томонлама амалга ошириш — аввалламбор, моддий, маънавий, бугун ўта долзарб бўлиб бораётган тарбиявий муаммоларни ечиш, оиланинг барча-барча ташвишларини осонлаштириш каби муҳим масалаларни ҳал этиш билан боғлиқ эканини, ўйлайманки, ҳаммамиз яхши тушунамиз.

Айнан ана шундай масалаларни ҳал этиш ҳар қайси оиланинг юкини ҳеч нолимасдан, ҳаётга шукрона қилиб, ўз елкасида кўтариб келаётган, оила қўрғонининг ҳам чиройи, ҳам чароғбони бўлган аёл зотининг, опа-сингилларимизнинг оғирини енгил қилиш билан баробар эканини эсимиздан чиқармаслигимизни истардим. Ана шундай муҳим вазифаларни амалга ошириш учун дастурда аниқ чора-тадбирлар кўзда тутилиши зарур.

Бешинчидан, биз маънавий ҳаётимизни юксалтиришда, жамиятимизда эзгу инсоний фазилатларни кенг қарор топтиришда, тобора кучайиб бораётган, бизнинг миллий табиатимиз, урф-одатларимизга мутлақо зид бўлган ҳар қандай зарарли таъсирлар, бузғунчи ғояларга қарши туришда, азалий қадриятларимизни асраб-авайлашда оилани мустаҳкам таянч деб биламиз.

Шу борада ҳам жисмоний, ҳам маънавий жиҳатдан етук, ўз мустақил фикрига эга, оқни қорадан ажратишга, тараққий топган давлатлардаги тенгдошлари билан беллашишга қодир бўлган баркамол авлодни тарбиялаш, уларнинг соғлиғини асраш, ҳаётга йўллашда оиланинг ўрнини ҳеч нарса билан баҳолаб бўлмаслигини биз юксак қадрлаймиз.

Шу маънода, оила институтининг таълим-тарбия соҳаси билан — бу болалар боғчаси ёки мактаб бўладими, лицей-коллежлар ёки олий ўқув юртлари бўладими — ана шундай муассасалар билан амалий ҳамкорлигини янада кучайтириш вазифалари дастурда муҳим жой эгаллаши зарур.

Азиз ватандошларим, қадрдонларим!

Биз янги йилда ўз олдимизга мана шундай олижаноб мақсад ва вазифаларни қўяр эканмиз, бундай интилишларимизни амалга ошириш учун давлат ва ҳокимият идоралари, маҳалла, хотин-қизлар ва ёшлар ташкилотлари, кенг жамоатчилик, бутун халқимиз бир ёқадан бош чиқариб, фаол иштирок этади, деб ишонаман.

Биз бугун қандай оғир ва мураккаб, таҳликали бир замонда яшаётганимиз, ўйлайманки, ҳеч кимга сир эмас. Лекин, биз танлаган йўл қандай қийин ва машаққатли бўлмасин, мен ишонч билан такрор айтаман — биз бу йўлдан ҳеч қачон қайтмаймиз ва ўз мақсад-муродимизга, албатта, етамиз.

Айни шу йўлда Яратганимизнинг ўзи эл-юртимизни ёмон кўзлардан асрасин, эзгу орзу-ниятларимизни рўёбга чиқаришда ўзи мададкор бўлсин.

ВАТАНИМИЗНИНГ ЮКСАК МУКОФОТЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

(Давоми. Бошланиши биринчи бетда)

Бу мукофотларнинг сиз, азиз юртдошларимизга Ўзбекистон мустақиллигининг 20 йиллик қутлуғ тўйи кенг нишонланган йилда топширилаётганининг ўзи бугунги тантанамизни барчангиз учун унутилмас воқеага айлантиради.

Мамлакатимизнинг охирги йилларда юксак суръатлар ва дадил қадамлар билан ўз олдида турган эзгу мақсадларга етиш, яъни ривожланган демократик давлатлар қаторидан жой олиш, халқимиз учун муносиб турмуш шароити яратиб бериш йўлида, инсон ҳаёти ва келажаги учун энг муҳим бўлган ижтимоий соҳаларда, хусусан, таълим-тарбия, соғлиқни сақлаш, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш каби йўналишларда қўлга киритаётган натижалари бошқалар учун модель, ўзбекона қилиб айтганда, намуна сифатида тан олингани ҳеч кимни бефарқ қолдирмайди.

Бундай эътироф миллати, тили, динидан қатъи назар, ўзини шу муқаддас заминнинг фарзанди деб биладиган ҳар бир кишига катта ғурур ва ифтихор бағишлайди, албатта. Бунинг замирида, бунинг негизида аввало халқимизнинг мардлиги, қатъият ва шижоати, меҳнати ва матонати ётганини барчамиз чуқур англаймиз ва яхши тушунамиз.

Шулар ҳақида сўз юритганда омилкор деҳқон ва фермерларимизнинг фидойилиги, саноат корхоналари ва қурилиш майдонларида тер тўкиб ишлаётган ишчи-муҳандисларимизнинг машаққатли меҳнати, таълим-тарбия, соғлиқни сақлаш, илм-фан, маданият, санъат ва спорт соҳаларида фаолият кўрсатаётган юртдошларимизнинг сидқидилдан қилган хизматлари, тинчлигимиз посбони бўлган жасур ҳарбийларимизнинг матонати учун ҳар қанча тасанноолар айтсак, арзийди, деди давлатимиз раҳбари.

Президентимиз Ислом Каримов давлат мукофотларини тантанали равишда топширди.

— Ҳар қандай мукофот аввалламбор инсоннинг қадрини улуғлаш, унинг эл-юрт олдидаги муносиб хизматларини тақдирлаш демакдир. Тақдирлаш сўзининг негизида аввало қадр деган маъно мужассам экани бежиз эмас, — деди Президентимиз Ислом Каримов. — Мен ҳозир сизларнинг юз-кўзингизга, чеҳрангизга боқиб, мустақиллигимизнинг энг улуғ мақсади ҳам аслида инсон қадрини эъзозлаш, меҳнаткаш, олижаноб халқимизнинг иззат-ҳурматини жойига қўйишдан иборат эканини ва бугун ана шундай ёруғ, эркин ва озод ҳаёт кечириш барчамизга насиб этганини чексиз шукроналик ва мамнуният билан яна бир бор таъкидлашни истардим.

Менинг ниятим, менинг тилагим битта — кўксингизга ярашиб турган мана шу юксак унвон ва нишонлар ҳаммангизга буюрсин, ҳаёт йўлларингизда сизларга янги-янги кучғайрат бахш этсин.

Ўз меҳнати билан мана шундай қадр топиш, эл-юрт ардоғида бўлиш барчамизга ҳамиша насиб этсин. Қадрингиз ҳам, қаддингиз ҳам доимо баланд бўлсин. Барчангизга сиҳат-саломатлик, ишларингизга ривож, хонадонларингизга файзу барака тилайман, деди пировардида Юртбошимиз.

Тақдирланганлар номидан сўзга чиққан Ўзбекистон Қаҳрамони, "GM O'zbekiston" акциядорлик жамиятининг ишлаб чиқариш технологияси бўлими бош технологи Ҳасанбой Қосимов, "Буюк хизматлари учун" ордени соҳибаси, академик ва халқ бадиий жамоалар дирекцияси яккахон хонандаси Муножатхон Йўлчиева, санъат ва меъморчилик соҳасида иккинчи даражали давлат мукофоти соҳиби, рассом Акмал Нур, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган фуқаро авиацияси ходими, «Ўзбекистон ҳаво йўллари» Миллий авиакомпаниясининг «А-320» учувчилар отряди командири Владислав Аргов, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист, Ўзбекистон миллий телерадиокомпанияси "Ўзбекистон" телеканали "Ахборот" информацион дастурлар муҳарририяти шарҳловчиси Муаттар Асқарова ушбу мукофотлар бундан буён Ватан равнақи йўлидаги фидокорона меҳнатни янада юқори суръат ва шижоат билан давом эттиришга ундашини, янгидан-янги марраларни эгаллашга илҳомлантиришини таъкидладилар, юксак эътибори учун давлатимиз раҳбарига самимий миннатдорлик билдирдилар.

ЎзА.

Iftixor

Халқимиз бахту саодати кафолати

Биз Конституциямизни ҳамиша халқимиз хоҳиш-иродасининг туб ифодаси тимсоли сифатида қадрлаймиз. Чунки 1992 йил 26 сентябрда Конституциямиз лойиҳаси умумхалқ муҳокамасига қўйилиб, матбуотда эълон қилинди. Шу аснода Конституциямиз том маънода халқимиз тафаккури ва ижодининг маҳсули сифатида дунёга келди.

Айтиш керакки, Конституциямиз давлатимиз ички ва ташқи сиёсатининг асосий қоидаларига, халқимизнинг кўп минг йиллик миллий қадриятларига, инсон ҳуқуқларига, давлат мустақиллиги, демократия ва ижтимоий адолат принципларига содиқлигини ўзида тўла акс эттирган. Асосий қонунимизнинг ҳар бир банди, сатри, саҳифасини халқимиз бахту саодати, эртанги порлоқ истиқболи йўлини ёритиб турган қуёшга менгзаш мумкин. Зеро, нур доимо инсон қалбида умид ва ишонч уйғотади. Энг муҳими, давлат қонунлари билан ҳақ-ҳуқуқи ҳимоя қилинган инсон хотиржам ерга уруғ сепади, ҳикмат, ижод билан шуғулланади. Президентимиз таъкидлаганидек, ҳар қандай давлатнинг юзи, обрў-эътибори унинг Конституцияси ҳисобланади. Зотан, Конституция давлатни давлат, миллатни миллат сифатида танитадиган Қомусдир.

Мана 19 йилдирки, биз Конституциямизда баён этилган ҳақ-ҳуқуқларимиздан, асрий қадриятларимиз сарчашмаларидан, оқил ва доно сиёсатимизнинг устувор ғояларидан баҳраманд бўлиб келяпмиз. Бугун дунё аҳли Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига ҳавас билан қарамоқда. Бахтимиз — тинчлигимизда, бахтимиз — Қомусимизнинг халқпарварлигида. Тоғдай таянчимиз — Конституциямизни бизга ато этган қутлуғ кун барчамизга муборак бўлсин!

Маҳмуд ТОИР,
Ўзбекистон халқ шоири

Muloqot

Газетхон савол беради...

— Айтинг-чи, меҳнат шартномасида нималар белгиланади?

Х.ЁРОВ,
Қорақўл тумани

— Меҳнат кодексининг 73-моддасида меҳнат шартномасининг мазмуни ҳақида сўз юритилган бўлиб, меҳнат шартномасининг мазмуни тарафлар келишуви бўйича, шунингдек, меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатлар билан белгиланади.

Тарафларнинг келишуви билан меҳнат шартномасида қуйидагилар белгиланади:

– иш жойи (корхона ёки унинг бўлинмаси);

– ходимнинг меҳнат вазифаси - мутахассислиги, малакаси, у ишлайдиган лавозим;

– ишнинг бошланиш куни;

– меҳнат шартномаси муайян муддатга тузилганда унинг амал қилиш муддати;

– меҳнат ҳақи миқдори ва меҳнатнинг бошқа шартлари.

Меҳнат шартномасини тузиш пайтида ходимларнинг қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатлар билан белгиланган меҳнат ҳуқуқлари ва кафолатлари даражаси пасайтирилиши мумкин эмас.

— Айтинг-чи, олди-сотди шартномасида сотувчи қандай ҳолларда харидор олдида жавобгар бўлади?

Г.РАҲИМОВ,
Оқолтин тумани

— Олди-сотди шартномасида қатнашувчи ҳар иккала тараф қонун ёки шартнома бўйича ўз мажбуриятларини бажармаганлик учун жавобгардир.

Сотувчи қуйидаги ҳолатларда харидор олдида жавобгардир:

а) сотилган товарни топширмаса ёки топширишни кечиктирса;

б) сотилаётган товарда учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари мавжудлиги ҳақида харидорни огоҳлантирмаса;

в) сотилаётган товар миқдори, ассортименти ҳақидаги шартларни бузса ёки сифатсиз товар сотса.

Сотиб олувчи ҳам ўз навбатида сотувчи олдида қуйидаги ҳолларда жавобгар бўлади:

а) сотилган товар учун ҳақни тўламаса ёки тўлашни кечиктирса;

б) сотилган товарни ўз вақтида қабул қилиб олмаса ёхуд қабул қилиб олишни кечиктирса.

Саволларга юридик фанлари номзоди С.НИЁЗОВА жавоб берди.

Мамлакатимиз суд-ҳуқуқ тизимида изчиллик билан амалга ошириб келинаётган ислоҳотлар бугунги кунда ўзининг аниқ самарасини бермоқда. Масалан, ярашув институтининг амалиётга жорий этилиши, озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган жазо чораларини қўллаш доирасининг мунтазам кенгайтирилиши сингари жиноий жазоларни либераллаштиришга оид янгиликлар халқимиз табиатига хос кечиримлилик, бағрикенглик, адашганга тўғри йўл кўрсатиш, йиқилганни суяш каби фазилатларга тўлиқ ҳамоҳангдир.

Insonparvarlik tamoyillari

Бағрикенгликнинг амалдаги ифодаси

Айтиш керакки, халқимизнинг азал-азалдан хато қилган кишига нисбатан бешафқатлик билан муносабатда бўлмаслиги, аксинча, уни тўғри йўлга қайтариш борасидаги саъй-ҳаракатлари теран мазмунга эга.

(Давоми тўртинчи бетда)

Бугун — Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинган кун

Буюк келажакка мустаҳкам ишонч

Эртанги кунининг ишончли ва мустаҳкам қўлларда бўлишини истаган жамият, биринчи навбатда, униб-ўсиб келаётган ёшларга эътибор қаратади, уларнинг ҳар томонлама баркамол инсон бўлиб вояга етиши учун саъй-ҳаракат кўрсатади. Шу маънода юртимизда ёш авлод камолоти учун диққатга сазовор, кенг кўламли чора-тадбирлар амалга оширилаётгани теран ҳаётий асосга эга. Зеро, Президентимиз таъкидлаганидек, ёшларимиз бизнинг нафақат ишончимиз ва келажагимиз, балки улар бугунги ва эртанги кунимизнинг ҳал қилувчи кучидир.

Дарҳақиқат, мустақиллик йилларида давлатимиз раҳбари ташаббуси билан мамлакатимизда ёш авлод камолотига алоҳида эътибор қаратиб келинмоқда. Бу йўналишдаги эзгу ишларимизнинг қонуний асоси, аввало, Бош қонунимизда ўз ифодасини топган. Аниқроқ қилиб айтадиган бўлсак, Конституциямизнинг 41-моддасига мувофиқ, ҳар ким билим олиш ҳуқуқига эга. Бепул умумий таълим олиш давлат томонидан кафолатланади.

Ёшларда ўз конституциявий ҳуқуқ ва бурчларидан фойдаланиш кўникмаларини шакллантириш, уларнинг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш борасида амалга оширилаётган ислоҳотлар ҳам бугун ўзининг юксак самарасини бермоқда. Ёшларни ижтимоий ҳимоя қилиш ва қўллаб-қувватлаш, замонавий билим ва касб-ҳунарга эга бўлишида кўмаклашишга қаратилган дастурлар, давлатимиз раҳбарининг қатор фармон ва қарорлари Конституциямиз тамойилларининг изчиллик билан амалга оширилаётганидан далолатдир.

Қолаверса, истиқлолимизнинг ўтган даври мобайнида ёшлар ҳуқуқларини барча соҳаларда ҳимоя қилишга қаратилган қонунчилик тизими янада такомиллаштирилди. Зотан, мамлакатимизда ёшларга оид давлат сиёсати халқаро ҳуқуқнинг умумэътироф этилган қоида-талабларига ҳам асосланади. Ўзбекистон бевосита ёшларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашга қаратилган ўттиздан ортиқ халқаро ҳуқуқий ҳужжатнинг иштирокчиси экани ҳам фикримизнинг ёрқин исботидир.

Асосий қонунимизнинг 37-моддасида ҳар бир шахснинг меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли меҳнат шароитларида ишлаш ва қонунда кўрсатилган тартибда ишсизликдан ҳимояланиш ҳуқуқига эга экани қайд этилган. Бу меъёрнинг амалдаги ижроси ўлароқ, жойларда ёшлар учун бўш иш ўринлари меҳнат ярмаркалари ташкил этилмоқда. Ишбилармонлик ва хусусий тадбиркорлик, хизматлар ва сервис, касаначилик соҳаларини ривожлантириш эвазига ташкил этилган кўплаб иш ўринларининг катта қисмини ёшлар банд этаётгани қувонарлидир.

Юртимизда иқтидорли ёшларни моддий рағбатлантириш ва маънавий қўллаб-қувватлашнинг самарали тизими шаклланган. Олий ўқув юртларида бакалавр, магистр ва аспирантлар учун давлат стипендияларининг турли шакллари жорий этилган. Уларнинг энг нуфузлиси Ўзбекистон Республикаси Президенти стипендиясидир. Ушбу стипендия 11 йўналиш бўйича бакалаврлар ва магистрларга ҳамда 5 йўналиш бўйича аспирантларга берилади. Бакалаврлар учун муайян йўналишлар бўйича Алишер Навоий, Мирзо Улуғбек, Беруний, Ибн Сино номидаги давлат стипендиялари ҳам таъсис этилган.

Маълумки, мустақиллик йилларида замонавий ўзбек санъати дунё миқёсида янада эътибор топмоқда. Бунда иқтидорли ёшларнинг ҳам хизмати салмоқлидир. Истеъдодларнинг юксак парвозида ижодкор ёшларни қўллаб-қувватлаш давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айлангани муҳим аҳамият касб этмоқда. Жумладан, ёшларни рағбатлантиришда «Ниҳол», «Зулфия» номидаги давлат мукофотлари, шунингдек, "Янги авлод", "Келажак овози" каби кўрик-танловлар муҳим омил бўлаётир. Зеро, бундай танловлар минг-минглаб ёш истеъдод эгаларини кашф этмоқда.

Буларнинг барчаси мамлакатимизда иқтидорли ёшларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш борасидаги ишлар кўлами тобора кенгайиб бораётганидан далолатдир. Шундай экан, бугун биз — ёшлар ҳам ўзимизга яратиб берилаётган имконият ва шарт-шароитлардан оқилона фойдаланиб, бундай юксак ишончни фақат аъло ўқиш, қонунларга оғишмай риоя қилиш билан оқламоғимиз шарт.

Суҳроб МУҲАМЕТҚУЛОВ,
СамДУ талабаси

Sirli olam

Хотира ғаройиботлари

(Давоми. Боши ўтган сонда)

Ҳақиқатан ҳам, санъат вакиллари орасида хотираси бағоят кучлилиги билан барчани ҳайратда қолдирадиган машҳур кишилар кўп. Бундай ноёб қобилият, бир томондан, инсон хотирасининг беҳад катта имкониятларга эгалигини кўрсатса, бошқа томондан эса, одам боласи нақадар сир-синоатга бой эканлигини тасдиқлайди.

Олимлар бастакор А. Глазуновнинг мусиқа асарлари бирон-бир сабаб билан йўқолган пайтда у партитураларини осонгина қайта тиклашини таъкидлашади. Машҳур рус пианиночиси ва бастакори Сергей Рахманиновнинг ҳаётида юз берган мана бу воқеа эса, янада ғаройиброқ.

Бир куни таниқли мусиқачи Танеевнинг уйига Глазунов келиб, ўзи ёзган янги асарни ижро этиб бериши керак эди. Ҳазил-мутойибани ёқтирадиган Танеев ўша кезлари консерватория талабаси бўлган ёш Рахманиновни қўшни хонага яшириб қўяди. Глазунов келиб, янги асарини ижро этиб берганидан сўнг эса Танеев Рахманиновни чақиради:

— Сен фалон асарни биласанми?

— Ҳа, — дейди йигитча келишувга кўра.

— Ҳозир шуни чалиб бера оласанми?

— Бемалол.

Глазунов бу гапларни шунчаки ҳазил, деб тушунади. Аммо ўсмир роял ёнига ўтириб, унинг янги асарини аниқ ва тўлиқ ижро этиб берганида у саросимага тушиб қолади. Наҳотки, Глазуновдек бастакор бир пайтлари қаердадир эшитган асарни ўзимники, деб ўйлаб, қайтадан ёзиб чиққан бўлса? Чунки талаба уни билиши мутлақо мумкин эмас – муаллиф ноталарни ҳеч кимга кўрсатгани йўқ ҳали! Бастакорнинг чуқур изтиробда қолганини кўрган ҳамкасблари ўзларининг ҳазил қилганликларини билдириб, уни тинчлантиришади.

Наполеоннинг ажабтовур хотираси ҳақида академик Тарле шундай деб ёзади (бу антиқа воқеа бўлғуси императорнинг ёшлигида рўй берган экан): у қандайдир айби учун гаупвахтага тушиб қолганида ўша ердан бир эски китоб топиб олади. Император Юстиниан даврида Рим ҳуқуқшунослиги бўйича яратилган бу тўпламнинг қамоқхонага қандай келиб қолганининг ўзиёқ ғалати эди.

Наполеон китобни бошдан-оёқ ўқиб чиққан, албатта. Буниси ҳам майли, орадан 15 йил ўтгач, Наполеон кодексларини ишлаб чиқиш бўйича маслисларда ўша асардан Рим қонунларини ёддан ўқиб, таниқли ҳуқуқшуносларни ҳам ҳайратда қолдирган.

* * *

Энг қизиғи, бундай ақлбовар қилмас мисоллар инсон хотираси учун мутлақо чегара бўлолмас экан. Психолог олим, профессор А. Лурия газета мухбири Шерешевскийни қарийб 30 йил мобайнида кузатиб келган. Қаламкашнинг бағоят кучли хотираси махсус адабиётларда кўрсатиб ўтилган ҳар қандай даражалардан ҳам юксак бўлиб, амалда ҳеч қандай чегарани билмасди.

Шерешевскийнинг қувваи ҳофизаси, айниқса, сонларга нисбатан жуда кучли эди. У доскага ёзилган 20 рақамли жадвални 35 – 40 сонияда, 50 рақамдан иборат жадвални эса 2,5-3 дақиқа ичидаёқ эслаб қолган. Орадан бир неча ой ўтганидан сўнг эса худди шу жадвалларни хотирасидан қарийб ўшанча вақтда тўлиқ "чиқара" оларди.

Хўш, бу одам "эслаш" жараёнини қай тариқа амалга оширган? Ўзининг айтишича, кўзларини юмганида доскадаги жадваллар намоён бўлган ва у кўз олдида намоён бўлган рақамларни бирин-кетин "ўқиб" берган, холос. Аммо бу мумкинми?

Маълум бўлишича, Шерешевский ноёб хотирали одамлар сирасига кирар экан. Бундай кишиларда "синестезик" деб аталувчи ҳиссиёт ўта кучли намоён бўлиб, ҳар бир нарсага боғлиқ ҳолда муайян ёруғлик, ранг, таъм ва ҳатто тана сезгиларини уйғотади. Ана шу "синестезиялар" қўшимча ахборот сифатида ўша нарса хотирада аниқ сақлаб қолинишини таъминлайди.

— Мен нафақат тимсоллар бўйича, балки ана шу тимсолларни уйғотувчи ҳиссиётлар орқали ҳам эслайман, — дерди Шерешевский.

У бирон-бир нарсани эшитган ёки ўқиган пайтидаёқ ўша нарсанинг ёрқин тимсоли пайдо бўлиб, хотирасида мустаҳкам сақланиб қоларди.

— Ҳатто рақамлар ҳам тимсолларга айланади. Масалан, 7 мўйловли одамга, 8 семиз аёлга ўхшайди. 87 да эса семиз аёл билан бирга мўйловини бураб турган эркакни кўргандек бўламан...

"Синестезик" ҳиссиёт нималигини янада яққолроқ тасаввур этиш учун тағин бир воқеани баён этамиз. Бир куни Шерешевский институтдан профессор Лурия билан биргаликда келаётганди.

— Кейин институтга қандай қилиб қайтишни унутиб қўймайсизми? — деб сўради олим.

— Қанақасига унутиб бўларди дейсиз. Йўл чеккасидаги мана бу тўсиқ шўртаъм ва дағал, қолаверса, товуши ҳам жуда ўткир бўлса.

* * *

Хотира — мия фаолият юритадиган асос.

Хотирасиз сермаҳсул ақлий фаолият ҳам йўқ. Истеъдодли одамларнинг аксарияти ажойиб қувваи ҳофизага эга бўлган. Олимлар салоҳият даражаси билан хотира ҳажми ўртасида ҳамиша мутаносиблик борлигини таъкидлашади. Бошқача айтганда, хотираси кучли бўлмаган даҳонинг ўзи йўқ. Албатта, бу борада истисноолар ҳам йўқ эмас. Масалан, машҳур кишилардан айримлари ажойиб хотирага эга бўлишган, аммо инсониятни улуғ ижодлари билан бойитишмаган. Бу, юқорида таъкидлаганимиздай, инсоннинг онги ҳам, хотираси ҳам беиҳоя мураккаб, бинобарин, уларни ўрганиш осон эмаслигини тасдиқлайди, холос.

(Давоми келгуси сонда)

Т. КАМОЛОВ,
кимё фанлар номзоди

Бош қомусимизда мерос ҳуқуқи қонун билан кафолатланиши қайд этилган. Дарҳақиқат, Конституциямиз мамлакатимиз иқтисодиётининг негизини ташкил қилган турли мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилигини ва ҳуқуқий жиҳатдан тенг муҳофаза этилишини кафолатлайди.

Huquqiy ma`rifat

Мерос ҳуқуқи — дахлсиз

Мулк борки, мерос ҳуқуқи ҳам мавжуд. Мамлакатимизда меросга оид муносабатлар Фуқаролик кодекси билан тартибга солинади. Унда мерос таркибининг барча қирралари қамраб олинган бўлиб, меросхўрлар қандай қилиб унга эгалик ҳуқуқини қўлга киритишига оид меъёрлар мавжуд. Мерос қолдирувчига тегишли бўлган, унинг ўлимидан сўнг ҳам бекор бўлмайдиган барча ҳуқуқ ва мажбуриятлар мерос таркибига киради. Меросга ворислик васият ва қонун бўйича амалга оширилади.

Шу ўринда бевосита васиятнома ҳақида ҳақида фикр юритадиган бўлсак, шундай савол туғилади: хўш, васиятнома нима? У қандай тартибда расмийлаштирилади?

Бу саволга жавобан шуни айтиш керакки, васият — фуқаронинг ўзига тегишли мол-мулкни ёки бу мол-мулкка нисбатан ҳуқуқини вафот этган тақдирда тасарруф этиш хусусидаги хоҳиш-иродасидир. Васиятнома шахсан тузилади. Яъни унинг вакил орқали тузилишига йўл қўйилмайди. Васиятнома асосан давлат нотариуслари томонидан тасдиқланади. Нотариус, васиятномани тасдиқловчи бошқа мансабдор шахс, шунингдек, васият қилувчининг ўрнига васиятномани имзолаган фуқаро мерос очилгунга қадар васиятноманинг мазмунига, унинг тузилиши, бекор қилиниши ёки ўзгартирилишига дахлдор маълумотларни ошкор қилишга ҳақли эмас.

Мерос фуқаронинг ўлими ёки суд томонидан вафот этган деб эълон қилинганидан сўнг очилади. Мерос қолдирувчининг болалари (шу жумладан, фарзандликка олинган болалари), эри (хотини) ва отаонаси (фарзандликка олувчилар) тенг улушларда қонун бўйича биринчи навбатдаги ворислик ҳуқуқига эга бўладилар. Мерос қолдирувчининг вафотидан сўнг туғилган болалари ҳам биринчи навбатдаги ворислар жумласига киради.

Мерос, васият мавжуд бўлган тақдирда, шу асосда тақсимланади. Аммо мерос қолдирувчининг вояга етмаган ёки меҳнатга қобилиятсиз болалари, фарзандликка олинган болалари, шунингдек, эри (хотини) ва ота-онаси, шу жумладан, уни фарзандликка олганлар, васиятноманинг мазмунидан қатъи назар мажбурий улуш олувчи меросхўрлар ҳисобланади. Меросга мажбурий улуш олиш ҳуқуқига эга бўлган меросхўр учун васиятномада белгиланган ҳар қандай чеклаш ва шартлар унга тегадиган меросниг мажбурий улушдан ортиқча қисмига нисбатангина ҳақиқийдир.

Раъно КОМИЛХЎЖАЕВА,
Миробод тумани 3-сон давлат нотариал идораси катта нотариуси

Insonparvarlik tamoyillari

Бағрикенгликнинг амалдаги ифодаси

(Давоми. Бошланиши учинчи бетда)

Истиқлолнинг дастлабки йилларидан жиноят қонунчилигини либераллаштириш, унга инсонпарварлик тамойилларини кенг татбиқ этишга қаратилган ислоҳотлар изчиллик билан амалга ошириб келинмоқда. Жумладан, **«Жиноий жазоларнинг либераллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг Жиноят, Жиноят процессуал ҳамда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида»**ги қонун қабул қилиниши натижасида ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар туркуми кенгайтирилди. Хусусан, унча оғир бўлмаган жиноятлар туркумига ўзгартиришлар киритилди, хусусий мулк дахлсизлиги кафолати сифатида мол-мулк мусодараси жазо тизимидан чиқарилди, етказилган моддий зарар ихтиёрий тарзда қопланган тақдирда озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланмаслиги белгиланди, дастлабки тергов ва эҳтиёт чораси сифатида қамоқда сақлаб туриш муддатлари қисқартирилди, амалдаги қонунчиликка ярашув институти киритилди.

Шу ўринда бевосита мисолларга мурожаат этадиган бўлсак, жиноят ишлари бўйича Тошкент шаҳар суди кассация инстанциясида Фаррух Азимов (исм-фамилиялар шартли) ва Шоҳруҳ Ботировларга оид жиноят иши кўриб чиқилди.

Аниқланишича, Шоҳруҳ Ботиров 1984 йилда, Фаррух Азимов 1986 йилда туғилган. Маълумки, бу ёшда инсоннинг ҳаётга бўлган қарашлари энди-энди шакллана бошлайди, бинобарин, киши тўғри маслаҳатга муҳтож бўлади. Қарангки, аниқ мақсади йўқ, тўғрироғи, тайинли касбнинг бошини тутиб, ҳалол меҳнат билан пул топиш ўрнига Фаррух билан Шоҳруҳ эгрилик кўчасига қадам босишди. Олдиндан тил бириктирган шериклар 2010 йилнинг 28 сентябрь куни А.Алимжоновнинг 15 минг АҚШ долларини фирибгарлик йўли билан олиб қўйишади. Яъни улар аввалига А.Алимжоновга: «Тадбиркорлик билан шуғулланамиз, оз муддатда бу пулни кўпайтирамиз, сизни ҳам қуруқ қўймаймиз», — деб ваъда беришади, аммо пулни олгач, қарз берганнинг кўзига кўринмай, қочиб юришади. Пулни бўлса, ўз эҳтиёжларига ишлатиб юборишади. А.Алимжоновнинг қарзни қайтариш ҳақидаги сўроқларига эса парво ҳам қилишмайди. Шундан сўнг А.Алимжонов бузилган ҳуқуқларини тиклашни сўраб, судга мурожаат этади.

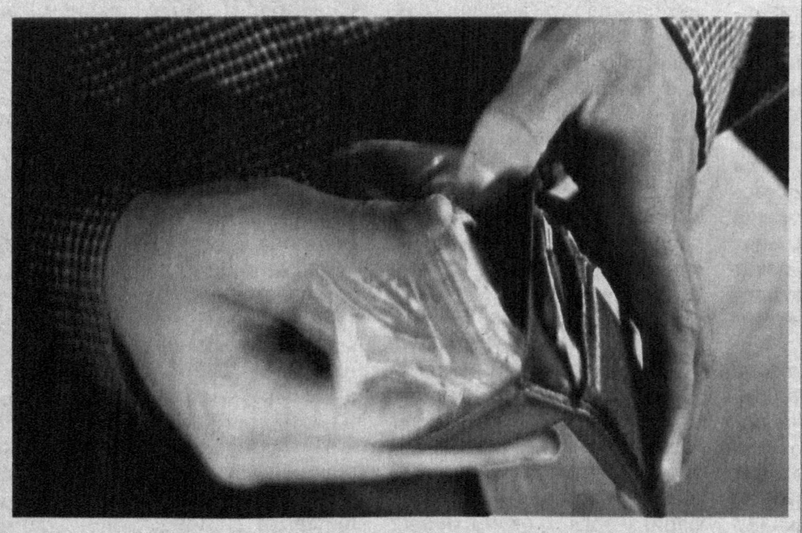

Биринчи инстанция суди Ф. Азимов ва Ш.Ботировларнинг жиноий ҳаракатларини Жиноят кодексининг 168-моддаси 3-қисми «а» банди билан тўғри квалификация қилиб, барча оғирлаштирувчи ва енгиллаштирувчи ҳолатларни инобатга олган ҳолда Жиноят кодексининг 57-моддасини қўллаб, судланувчиларга нисбатан озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинлаб тўғри хулосага келган. Судланувчи Ш.Ботиров ва Ф.Азимовлардан солидар тартибда жабрланувчи А.Алимжоновга етказилган моддий зарар ундирилиши белгиланган.

Аммо хатосини тушунган айбдорлар ва уларнинг қариндошлари томонидан тезда даъвогарга етказилган зарар қопланди. Шунга асосланган прокурор ва адвокат судга ҳукмни ўзгартиришни сўраб кассация протести ва шикояти киритди.

Жиноят кодексининг 168-моддаси 4-қисмида етказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо қўлланилмайди, деб кўрсатилган. Шу боис кассация инстанцияси протест ва шикоят билан тўлиқ танишиб чиқиб, шунингдек, жабрланувчининг шикоятни қўллаб-қувватлаш ҳақидаги фикрини иноботга олган ҳолда ҳукмни ўзгартириш тўғрисида асосли хулосага келди. Яъни Шоҳруҳ Ботиров ва Ф. Азимовларга Жиноят кодексининг 168-моддаси 3-қисми «а» банди билан ойлик иш ҳақининг 20 фоизини давлат даромади ҳисобига ушлаб қолган ҳолда, ҳар бирига 3 йил муддатга ахлоқ тузатиш ишлари жазоси тайинланиб, улар қамоқдан озод қилинди.

Гувоҳи бўлганимиздек, жиноят қонунчилигига сингдирилган инсонпарварлик, адолат тамойиллари катта ҳаёт остонасида турган йигитларга тўғри йўлга тушиб олиш имконини берди. Таҳлиллар шуни кўрсатадики, жиноят қонунчилигини либераллаштириш натижасида мамлакатимизда судланганлик ҳолати йилдан-йилга камайиб бормоқда. Зотан, Президентимиз таъкидлаганидек, **жиноий жазоларни либераллаштиришнинг бош мақсади — давлатнинг жиноятчиликка қарши курашдаги одил сиёсати орқали адолат ҳамда қонун устуворлигини таъминлашдан иборатдир.**

Баҳром ТОШПЎЛАТОВ,
жиноят ишлари бўйича Тошкент шаҳар судининг судьяси
Отабек САФАРОВ,
«Куч — адолатда» мухбири

Куч—адолатда

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси Олий суди

Бош муҳаррир:
Шодикул ҲАМРОЕВ

Газета 2007 йил 23 февралда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0224-рақам билан рўйхатдан ўтган.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Бўритош МУСТАФОЕВ
Олимжон ИСМАИЛОВ
Шерали РАҲМОНОВ
Мавжуда РАЖАБОВА
Нуриддинжон ИСМОИЛОВ
Зарифжон МИРЗАҚУЛОВ
Муҳаммад АЛИ
Омонбой ОҚЮЛОВ
Холмўмин ЁДГОРОВ
Дилбар СУЮНОВА
Юлчибой ТУРСУНБОЕВ
Шоюнус ҒОЗИЕВ
Баҳриддин НАИМОВ

Навбатчи муҳаррир
Отабек САФАРОВ

Саҳифаловчи
Шерзод ХАЙРУЛЛАЕВ

Газета «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида офсет усулида босилди. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, А.Қодирий кўчаси, 1.
E-m@il: kuch-adolatda@mail.ru
Тел.: 239-02-54, 239-02-55

Буюртма: Г-1216. Қоғоз бичими: А-2. Ҳажми 2 босма табоқ. Сотувда эркин нархда. Адади: 5527.
1 2 3 4 5 Топшириш вақти: 20^{00} Топширилди: 01^{30}